

PROBLEMI REORGANIZACIJE V TERITORIALNI OBRAMBI LJUBLJANSKE POKRAJINE V LETIH 1990 IN 1991

Če želimo čim bolj realno obravnavati reorganizacijo Teritorialne obrambe, ki je bila izvedena tik pred razglasitvijo samostojnosti Republike Slovenije in junijsko-julijsko vojno leta 1991, se moramo vrniti v obdobje pred prvimi demokratičnimi volitvami po drugi svetovni vojni, v začetek leta 1990 in še globlje, v leti 1988 in 1989.

Že v teh letih smo se intenzivno ukvarjali s široko zasnovano pobudo za reorganizacijo slovenske Teritorialne obrambe (TO). Veliko je bilo pomislekov o smotrnosti tega projekta, saj tak, kot je bil predlagan, ni prepričal večine pripadnikov stalne sestave ne najpomembnejših družbenopolitičnih dejavnikov v republiki. Za vsemi temi postopki, ki so bili vsiljeni Sloveniji, se je skrival osnovni namen, katerega glavni cilj je bil ta, da se TO postopoma in popolnoma podredi Jugoslovanski ljudski armadi (JLA). Tem hudim pritiskom smo bili najbolj izpostavljeni v Ljubljani in do neke mere na Gorenjskem.

Prednostno vlogo nosilcev reorganizacije in združevanja pokrajin so dobili štabi in njihovi poveljujoči, ki so izkazovali nedvoumno podporo takratnemu komandantu TO RS generalu Ivanu Hočevarju in njegovi projugoslovanski politiki in JLA. Tako je bilo tudi na območju Ljubljane. Za poveljnika Ljubljanske pokrajine, ki naj bi združevala dotedanji pokrajini Ljubljana mesto in Ljubljana okolica, je bil predviden komandant pokrajine Ljubljana okolica polkovnik Konrad Mumel. Njegov štab je imel sedež v Vojašnici maršala Tita na Roški cesti 2 in se je skoraj v celoti podredil politiki delovanja, ki jo je do Slovenije imela JLA. Tudi vpliv pokrajinskega odbora kot civilne veje oblasti pri delovanju v vojni, ki je imel svoje pisarne v tej vojašnici, je popolnoma zbledel. Svoj vrhunec so ti dogodki doživeli z razorožitvijo¹ TO maja 1990 in zahtevami polkovnika Konrada Mumla, da skladno z ukazi iz nadrejenega štaba² – Republiškega štaba Teritorialne obrambe (RŠTO) prevzame poveljstvo načrtovane, na novo ustanovljene pokrajine mimo zakonitih postopkov in brez

1 Miha Butara: Ljubljana v maju 1990 (12. september 2000).

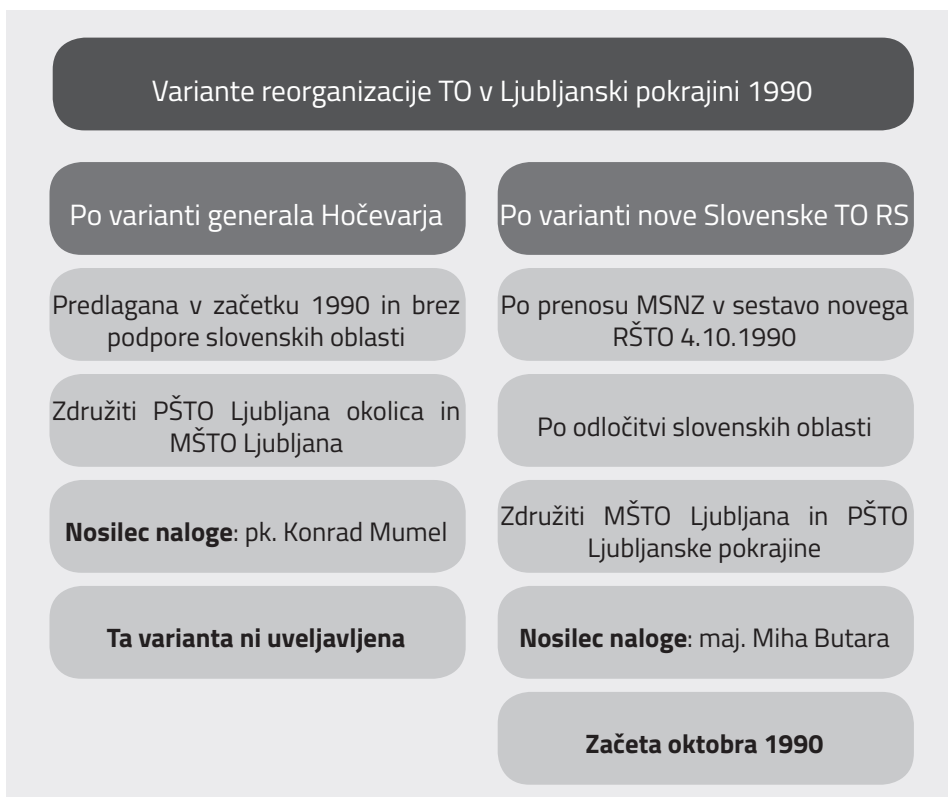
2 Boris Bolfek: Vojaška obramba Slovenije 1990–1991, Muzej Slovenske vojske (2011, str. 80–89).

soglasja slovenskega republiškega in političnega vodstva. Večkrat je poskušal prevzeti mobilizacijske dokumente in vojne načrte ter jih prenesti pod nadzor JLA z utemeljitvijo, da bodo ti v njihovih objektih dobro varovani. Takrat se je Konrad Mumel³ pri svojih zahtevah opiral na večino svojih sodelavcev in na nekatere podrejene v občinskih štabih TO, ki jim je še posebno zaupal. V njih je imel zaveznike, ki so mu pridno pomagali pri nalogi in mu v celoti sledili.

Zaradi realnega ocenjevanja tega stanja je treba upoštevati razmere, v katerih je takrat deloval njegov pokrajinski štab. Vsakodnevno delo v vojašnici med pripadniki aktivne sestave JLA se je kazalo na vsakem posamezniku ŠTO posebej. Še posebno zato, ker so imeli stalni občutek, da jih nadzira Kontraobveščevalna služba (KOS). Delali so v izoliranem vojaškem okolju.

Čeprav so se razmere postopoma spreminjale v korist izrazito slovenske odločitve, so z Mumlom nekateri njegovi zvesti sodelavci zadržali odnose tudi med delovanjem Manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ) in po njenem prenosu v TO, ne da bi o tem obveščali svoje nadrejene ali pristojne službe. Zaradi tega in nekaterih njihovih nenavadnih postopkov, ki so bili sistematično

Tabela 1: Predlagani varianti reorganizacije leta 1990

3 Miha Butara: Reorganizacija TO Ljubljanske pokrajine (2008), osebni arhiv in arhiv 5. PŠTO.

nadzorovani, so predstavljali zgodbo zase. **Deležni so bili zelo resnih pomislekov, v nekem primeru pa celo zahteve neposrednih sodelavcev, da jih izločijo iz vseh kadrovskih kombinacij že v času prve reorganizacije TO po odločitvi slovenske oblasti oktobra 1990, potem ko smo prenesli MSNZ v TO RS. Te zahteve so se zaradi nadaljevanja vprašljivih aktivnosti pri teh ljudeh v še večjem obsegu pojavljale tudi leta 1991.**

1. Reorganizacija TO oktobra 1990⁴

Zaupanje republiškega vodstva, da prevzamemo pobudo za preoblikovanje TO na širšem območju Ljubljane, smo dobili v Mestnem štabu TO Ljubljane⁵ (MŠTO) v pokrajini Ljubljana mesto. Za to je obstajalo kar nekaj močnih in utemeljenih razlogov. Prva stabilizelo visoka vojaška strokovna usposobljenost in kakovost dela. Prav tako tudi dolgoletna pripadnost slovenskim interesom in seveda delovanje v času MSNZ, ko je ta imela izjemno pomembno vlogo. V tistem času smo zagotavljali izredno dobro delovanje organizirane in natančno vodene MSNZ v Ljubljani, obenem pa smo sodelovali pri oblikovanju njene dejavnosti v preostalih pokrajinah in pri delu republiškega štaba MSNZ.

Tabela 2: Vojna sestava, MŠTO Ljubljana mesto, rang pokrajine I. variante – 1990

ZAP. ŠT.	ŠTABI IN ENOTE	ŠTEVILO V/O	ŠT. ENOT ALI ŠTABOV
1.	MŠTO	238	1
2.	OŠTO I. variante	255	3
3.	OŠTO II. variante	168	2
4.	ŠTO KS	54	18
5.	Brigada TO	3600	3
6.	Jurišni odred TO	168	1
7.	Diverzantski odred	460	5
8.	Ltrd PLO	480	2
9.	Četa TO KS	1692	18
10.	Četa TO OZD	94	1
11.	PDČ TO	400	5
12.	Četa za ognjeno podporo	240	3
13.	Pontonirska četa	91	1

4 Martin Premk: Vojaška obramba Slovenije 1990–1991, Muzej Slovenske vojske (2011).

5 Boris Bolfek: Vojaška obramba Slovenije 1990–1991, Muzej Slovenske vojske (2011, str. 86).

14.	Samo. topniška baterija B-1	82	1
15.	MM-baterija TO	105	1
16.	Vod TO	232	8
17.	Diverzantski vod TO	23	1
	SKUPAJ	8382	74

Zelo pomembno je bilo tudi dejstvo, da je bil sedež MŠTO v objektih skupščine mesta Ljubljane. Glede na to, da je bil sedež Pokrajinskega štaba TO (PŠTO) Ljubljana okolica v vojašnici, smo morali premestiti njihove uslužbence in del opreme na lokacijo zunaj objekta JLA. Na Roški so ostali le pripadniki aktivnega sestava armade.

Tabela 3: Vojna sestava PŠTO Ljubljana okolica, rang pokrajine I. variante – 1990

ZAP. ŠT.	ŠTABI IN ENOTE	ŠTEVILO V/O	ŠT. ENOT ALI ŠTABOV
1.	PŠTO	238	1
2.	OŠTO II. variante	252	3
3.	OŠTO III. variante	425	5
4.	ŠTO KS	45	15
5.	Brigada TO	1200	1
6.	Odred TO	1184	3
7.	Jur. odred TO	145	1
8.	Četa TO KS	1278	13
9.	Četa za ognjeno podporo	240	3
10.	Lahka topniška baterija PLO	56	1
11.	Vod TO	377	13
12.	Diverzantski vod TO	217	9
13.	PDV TO	200	8
14.	Pehotna učna četa	168	6
15.	Učni vod za zveze	8	1
	SKUPAJ	6033	83

Združitev pokrajinskih štabov je potekala razmeroma hitro. Nekaj vprašanj je bilo vezanih na razporeditve posameznikov na dolžnostih, za katere so bili usposobljeni in so jih opravljali že vrsto let. Večkrat se je bilo zelo težko odločati,

vendar veliko manevrskega prostora nismo imeli. Temeljito smo pretehtali vsakega posameznika, preden sem sprejel končno odločitev. Zavedal sem se tega, da vsi ne bodo zadovoljni, čeprav so vsi, od prvega do zadnjega v sestavi, prevzeli višje formacijske dolžnosti, kot so jih imeli pred tem. To je bilo obdobje izjemne zagnanosti vsakega posameznika, predvsem tistih, ki so delovali v MSNZ. Občasno se je celo pretiravalo v konspiraciji in z nezaupanjem, tudi takrat, ko to ni bilo treba.

Tabela 4 : Vojna sestava TO ljubljanske pokrajine (5. PŠTO), po združitvi MŠTO Ljubljana in PŠTO Ljubljana okolica po 7.10.1990.

ZAP. ŠT.	ŠTABI IN ENOTE	ŠTEVILO V/O	ŠT. ENOT ALI ŠTABOV
1.	5. PŠTO	476	1
2.	OŠTO - I. variante	255	3
3.	OŠTO - II. variante	420	5
4.	OŠTO - III. variante	255	3
5.	ŠTO KS	99	33
6.	Brigada TO	4800	4
7.	Odred TO	1184	3
8.	Jurišni odred TO	313	2
9.	Diverzantski odred TO	460	5
10.	Ltr divizion TO	480	2
11.	Ltr baterija TO	56	1
12.	Četa TO KS	2970	31
13.	Četa TO OZD	94	1
14.	PDČ TO	400	5
15.	PDV TO	200	8
16.	Diverzantski vod TO	240	10
17.	Četa za ognjeno podporo TO	480	6
18.	Pontonirska četa TO	91	1
19.	Samo. topniška baterija B -1 TO	82	1
20.	MM baterija TO	105	1
21.	Vod TO	609	21
22.	Pehotna učna četa TO	168	6
23.	Učni vod za zveze	8	1
	SKUPAJ :	14.245	154

V sestavo pokrajinskega štaba TO za Dolenjsko sta iz sestave PŠTO Ljubljana okolica premeščena OŠTO Ribnica in OŠTO Kočevje.

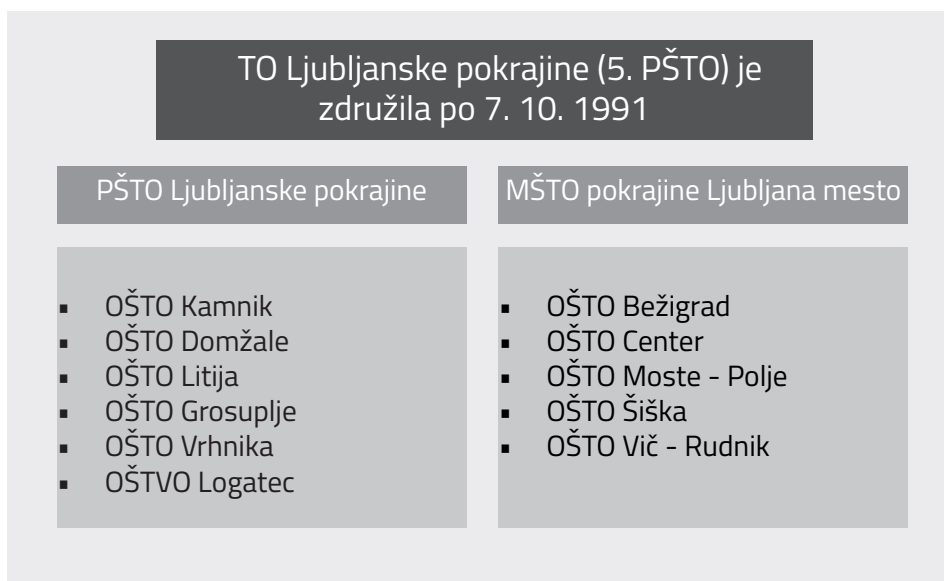
2. Prevzem podrejenih poveljstev

Vzporedno z oblikovanjem PŠTO Ljubljanske pokrajine se je izvedel vpogled v sestavo občinskega štaba TO (OŠTO), v količino orožja in opreme na skrivnih lokacijah. Prav tako se je opravil prenos občinskih struktur MSNZ v občinske štabe za TO. Vse to je ustvarilo konglomerat najrazličnejših situacij in odnosov, katerih refleksi so s svojimi pozitivnimi, pa tudi negativnimi vsebinami prisotni še danes.

Zadržali smo trenutno sestavo OŠTO in nadaljevali delo, katerega cilj je bil okrepiti medsebojne odnose, povečati stopnjo bojne pripravljenosti in usposobljenosti enot ter pripravljenosti za izvajanje nalog za obrambo slovenskih interesov.

Mnogi naši sodelavci so kar težko doživljali to obdobje, sicer polno zanosa in odločnosti. Tako je bilo pri nekaterih posameznikih veliko negotovosti, mnogo nejasnih vprašanj in tudi vprašanj do dokončne opredelitve. Jamstva za to, kaj se bo dogajalo v naslednjih dneh, nam takrat ni mogel nihče dati. Vsakomur je moralo biti jasno, na kateri strani je, in prava je bila le naša, slovenska stran. Ta čas in ti odnosi zahtevajo sistematično in temeljito obravnavo.

Tabela 5: Združitev dveh teritorialnih obramb pokrajin

3. Krepitev pokrajinskega štaba

Že novembra se je nadaljevalo delo pri reorganizaciji pokrajinskih štabov. Oblikovano je bilo več predlogov. Prišlo je do kadrovske okrepitve z uvajanjem novih delovnih mest. Popolnitev se je izvedla januarja 1991.

Tabela 6: Pomembne naloge za obrambo Ljubljane

Posebna pozornost pri organiziranju mesta za obrambo	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ inženirska ureditev mesta za srkajno vzrtajno krožno obrambo ▪ priprava materialne baze za preskrbo in preskrbo enot oboroženih sil ▪ priprava materialne baze za preskrbo in preskrbo civilnega prebivalstva ▪ zagotavljanje pogojev za delovanje organov oblasti in vodstev SLO in DS ▪ priprava baze za vodenje boja in odpora na začasno zasedenem ozemlju	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sistem zavarovanja objektov, pomembnih za SLO in DS ▪ sistem kontrole območja in protispecialnega boja ▪ sistem protiletalske obrambe ▪ sistem protidestantske obrambe ▪ sistem protioklepne obrambe ▪ inženirska zagotovitev obrambe (utrjevanje, oviranje, zagotavljanje premikov in manevra) ▪ protijedrska - kemična - biološka oskrbljenost ▪ materialna baza zaledne oskrbe oboroženih sil ▪ vključevanje NZ kot najširše oblike oboroženega ljudstva ▪ vključevanje drugih subjektov SLO in DS

Ob tem so potekale stalne aktivnosti, s katerimi smo utrjevali organizacijske, materialne, kadrovske in finančne pogoje za delo v Ljubljani in vseh enajstih občinah (Domžale, Litija, Grosuplje, Vrhnika, Logatec, Bežigrad, Center, Moste, Vič, Šiška in Kamnik). S tem, da so OŠTO Kamnik najprej podredili gorenjski TO in ga šele pozneje priključili pod poveljstvo PŠTO Ljubljana. Utrjevali smo izjemno dobro sodelovanje s strukturami slovenske policije, povezavo s pristojnimi organi občin in mesta Ljubljane ter se dogovarjali o skupnih ukrepih pripravljenosti.

V tem času so se uresničile prve zamisli o nadaljevanju reorganizacije in

realizacije te naloge na občinski ravni. Po nalogu RŠTO smo pripravili predloge za oblikovanje območnih štabov TO.

4. Začetki reorganizacije v občinah – na območjih

Prvi predlog smo na zahtevo RŠTO pri nas pripravili tako, da smo upoštevali določila zakona o obrambi⁶ in upoštevali takratne meje posameznih občin, saj smo v območja združevali občinske štabe TO. Določili smo tudi sedeže območnih štabov. To je povzročilo strahovite interese v vseh občinah. Začel je delovati močan sistem lobiranja. V vseh enajstih občinah so hoteli imeti sedeže območnih poveljstev. Tako je pozneje pri končni odločitvi ponekod prevladal močan vpliv politikov.

Ta prvi predlog, ki je bil pozneje kot peta varianta sprejet, je bil najrazumnejši. Med prvim predlogom in zadnjo rešitvijo smo morali pripraviti dodatne štiri predloge in jih celo utemeljiti, čeprav se s predlaganimi pobudami nismo strinjali. Od nas so celo zahtevali, da za meje med območji določimo reke, zatem pomembna cestišča, pa gorske predele ipd. Končna rešitev je postala tista, ki smo jo navedli prvo, vmes pa je bilo veliko nepotrebnega dela, veliko obremenitev, ki so črpale naše moči in onemogočale učinkovitejše delo na drugih področjih.

Tabela 7: Postopnost reorganizacije TO Ljubljanske pokrajine na taktični ravni

Začetek reorganizacije TO Ljubljanske pokrajine na taktični ravni
<ul style="list-style-type: none">
▪ Prvi predlog smo na zahtevo RŠTO pri nas pripravili tako, da smo upoštevali določila zakona o obrambi in upoštevali takratne meje posameznih občin, saj smo v območja združevali OŠTO.
▪ Določili smo tudi sedeže območnih štabov.
▪ To je povzročilo strahovite politične interese v vseh občinah.
▪ Začel je delovati močan sistem lobiranja.
▪ V vseh enajstih občinah so hoteli imeti sedeže območnih poveljstev.
▪ Tako je pozneje pri končni odločitvi ponekod prevladal močan vpliv politikov.
▪ Vse skupaj smo šli skozi pet faz vsiljenih postopkov reorganizacije in jih obdelali skozi PŠVV poveljniško - štabne vojaške vaje.

6 Boris Bolfek: Vojaška obramba Slovenije 1990–1991 (2011, str. 87).

Ko smo opravljali te naloge, smo se srečevali z mnogimi ovirami in tudi z nerazumevanjem ter nasprotovanjem nekaterih sodelavcev. Nekateri preprosto niso dojeli, da smo postali resnična, prava slovenska vojska, ograjevali so se v občinske okvire, si lastili pomembne formacijske dolžnosti, ponekod tudi opremo in motorna vozila. Urejanje teh odnosov je zahtevalo preudarno reševanje in sistematičen pristop, kolikor je bilo to mogoče. Vedno nam vse rešitve niso uspeli, tako kot smo si zamislili, zato smo morali sprejemati kompromise.

5. Usposabljanje v prvem polletju 1991

Vzporedno z rednimi nalogami in obravnavo vprašanj reorganizacije je potekalo usposabljanje pripadnikov TO Ljubljanske pokrajine. Izvajano je bilo skladno z letnim načrtom dela in tudi skladno z novimi nalogami, ki smo jih dobivali od RŠTO. Tako smo imeli v prvih šestih mesecih na usposabljanju 64 enot:

- 7 odredov TO,
- 15 samostojnih čet in
- 42 samostojnih vodov.

Tega usposabljanja se je udeležilo 5941 vojaških obveznikov ali 81 odstotkov od klicanih. Večina nalog je bila realizirana v načrtovanem obsegu. Majhna odstopanja so nastajala pri usposabljanju enot, ki so svoja redna usposabljanja izvajale v okolici Iga in so morale zaradi potreb spreminjati svoje programe dela. Z njihovim delom se je izpostavljala velika pripravljenost pripadnikov TO, da tudi v teh napetih razmerah opravijo postavljene naloge.

Največ aktivnosti je bila izvedenih maja in junija zaradi varovanja prostora in pomembnih objektov na območju pokrajine. Največ smo jih opravili v Ljubljani in na Vrhniki. Morda najpomembnejša je bila zavarovanje 510. učnega centra Ig. Tega smo izvajali s stražarsko službo, protiletalsko zaščito in pokrivanjem širokega območja Iga. Poleg specifičnih nalog varovanja objektov so morale nekatere enote zagotavljati popolno bojno zavarovanje in nadzor na širšem območju razmestitve. Tej nalogi je bila po pomembnosti najbližja naloga nadzorovanja vrhniške vojašnice, vojašnice v Sentvidu, Polju in na Metelkovi.

Poleg tega smo izvedli štabno vajo pokrajinskega štaba, štabne vojaške vaje za poveljstva partizanskih brigad TO, tečaje za komandirje oddelkov in komandirje vodov, priprave in usposabljanje izvidniških enot, priprave in usposabljanje 1., 2., 3., 4., 5., 6. in 7. odreda TO ter s posebno pozornostjo usposabljanje strelcev v protioklepni vodih in drugih enotah za uporabo

»ARMBRUSTOV«. Za uporabo armbrustov smo urili tudi pripadnike milice. Teh oblik usposabljanja se je udeležilo 1726 vojaških obveznikov. Udeležilo se ga je 86 odstotkov od klicanih.

Mnoge aktivnosti in usposabljanja smo izvajali skupaj s pripadniki PEM – posebnih enot milice. Za to izredno dobro sodelovanje in načrtovanje skupnih nalog je bil najodgovornejši poveljnik 1. bataljona PEM višji inšpektor Stane Leskovšek. Naše skupno sodelovanje iz preteklih let se je dodatno utrjevalo z delovanjem v MSNZ in se nadaljevalo po njenem prenosu v TO. Zelo zahtevne in zapletene naloge varovanja in obrambe v Ljubljani smo izvajali na najboljši mogoči način ves čas osamosvajanja in v vojni za Slovenijo ter do odhoda zadnjega vojaka JLA iz Slovenije. Visoka stopnja medsebojnega zaupanja je omogočala končni uspeh.

Znotraj teh aktivnosti smo s posebno pozornostjo obravnavali boj v naseljenem mestu, obnavljanje splošnega vojaškega znanja in se temeljito seznanili z novo oborožitvijo. Poleg teh nalog so enote izvajale usposabljanje po tematskem načrtu, ki je bil sestavljen v PSTO. Iz njega so črpale teme, ki so dopolnjevale osnovne naloge, in jih prilagajale svojim potrebam. Nepričakovano smo se začeli srečevati s problematiko, na katero nismo imeli popolnega vpliva. Zaradi zahtev po pomlajevanju je bilo prek upravnih enot za obrambo v enote na novo postavljeno veliko mlajših vojaških obveznikov, velikokrat tudi brez naše vednosti. To nam je oteževalo delo v vojaških kolektivih, predvsem v prvih dneh po vpoklicu enot. Spremembe v formacijskih strukturah enot in ponekod novi starešinski kader so od stalne sestave zahtevali veliko dodatnega dela.

Osmega junija 1991 je začelo potekati usposabljanje v novo nastalih območnih štabih TO skladno z njihovimi načrti. Do 11. junija 1991 je bila skladno z ukazom za formiranje odredov za posebne namene izdelana mobilizacijsko številčna odmera za tri odrede in eno četo za posebne namene. Nalogo smo opravili skupaj z upravnimi organi za obrambo. Vojaški obvezniki iz teh enot so bili klicani na vpis vojaškega razporeda. Izdelali smo nove mobilizacijske načrte, seznanili izvajalce mobilizacije in vse starešine z nalogami in postopki izvajanja mobilizacije, vse vojaške obveznike z mobilizacijskimi zbirališči ter razporedom v podenotah.

5.1. Zakaj spremembe

Vse naloge, ki so jih opravljali pripadniki ljubljanske TO, so bile opravljene dobro in kakovostno. Bilo je sicer nekaj manjših nevšečnosti, a smo jih hitro odpravili. Večkrat so se pri posameznikih pojavili pomisleki o tem, zakaj so nekatere enote iz njihovih OŠTO angažirane zunaj svojega matičnega območja. Ponovno so nam največ težav s takimi pogledi povzročali prav pripadniki stalne sestave, ki niso dojeli, da je obramba Slovenije naša skupna naloga. Niso zmogli dojeti, da ne branimo samo občine, temveč vso Slovenijo, pa čeprav do takrat nobena enota ni bila angažirana zunaj pokrajinskih meja. Še posebno velika obveza je bila za nas naloga, da skupaj z milico omogočamo nemoteno delovanje republiškega vodstva, parlamenta, izvršnega sveta in vseh institucij posebnega pomena v glavnem mestu Ljubljani (RTV, PTT, Mobitel idr.).

5.2. Postopki kadrovanja

Na taka stališča pri posameznikih, kot je bilo omenjeno, je zagotovo vplivala reorganizacija na območne štabe TO. Večmesečni postopki preoblikovanja občinskih štabov so prinesli cel kup nezadovoljstva, predvsem pa negotovosti zaradi pričakovanih kadrovskih rešitev, ki so bile za vse neznanka.

Kadrovanja smo se lotili zelo previdno in preudarno. Vedeli smo, da je to najbolj problematična točka našega dela. Zato sem se rešitvi te naloge posvetil z vso odgovornostjo. Pri tem sem se večkrat posvetoval s kolegi iz drugih pokrajin in s strokovnjaki za kadrovska vprašanja. Vsi so menili, da to sploh ni pravi čas za reorganizacijo in tako velike spremembe.

Izhodišča za uveljavljanje kadrovskih rešitev so bila izoblikovana marca, ko smo skozi izvajanje poveljniško-štabne vaje Kobra-91 uigrali delovanje območnih štabov TO. Večina sodelujočih pripadnikov stalne in rezervne sestave je razen nekaj posameznikov pokazala maksimalno pripravljenost za delo, samoiniciativnost in kreativnost pri reševanju sprejetih nalog. Ne glede na to, da so bili sodelujoči v vaji postavljeni na nove dolžnosti, so prikazali visoko stopnjo izurjenosti in pripravljenosti za izdelavo kakovostnih presoj in predlogov.

Na podlagi teh izkušenj so začeli potekati vsi nadaljnji postopki. Pri kadrovanju smo se opirali na takratno strukturo zaposlenih in pri tem poskušali upoštevati vse dobre lastnosti, pa tudi pomanjkljivosti vsakega posameznika. Odločil sem se, da z vsemi zaposlenimi opravim osebne razgovore. Predstavil sem jim možnosti prerazporeditev in jih povprašal o tem, kje se sami vidijo na novi

dolžnosti. Pred temi razgovori in po njih sem s sodelavci iz pokrajinskega štaba o tem opravil delovne sestanke v vseh občinskih štabih. Vprašanje kadrovanja je bila stalna točka dnevnega reda razširjenega kolegija poveljnika PŠTO. Vse to je čezmerno obremenjevalo zaposlene in v naše vrste vnašalo nemir, nezadovoljstvo in prave travmatične situacije. Takrat sem imel priložnost globlje spoznati sodelavce. Med njimi je bila večina pravih profesionalcev. Čeprav nezadovoljni so spremembe sprejemali kot pravi vojaki. Kar nekaj pa je bilo takih, ki so nenehno pritiskali name, na bližnje sodelavce in na najrazličnejše načine izpostavljali osebne in družinske težave, ki jih do takrat nihče od nas ni poznal, grozili so, bentili, postavljali pogoje itn. Preden smo začeli zaključne postopke kadrovanja, so imeli možnost, da na podlagi anonimne ankete predlagajo sebe in druge na predvidene dolžnosti v območnih štabih.

6. Zahtevne kadrovske odločitve

Nato je prišlo do skupne odločitve, pri kateri smo poskušali upoštevati vse najpomembnejše informacije o kandidatih za posamezne dolžnosti. Čeprav je bila moja pristojnost za odločitev dokončna, smo se pri vsakem posamezniku uskladili v štabu, kolikor je bilo to mogoče. Končna odločitev, pa naj je bila še tako korektna in dosledna ob upoštevanju vseh strokovnih meril, je povzročila val nezadovoljstva. To je bilo po vpogledu v dejanske razmere popolnoma razumljivo.

Pred tem smo imeli v podrejenih enajstih OŠTO na ključnih dolžnostih:

- 11 komandantov,
- 11 načelnikov štabov (operativcev),
- 11 pomočnikov komandantov za zaledje in
- 11 referentov za organizacijsko mobilizacijske zadeve.

Nato so v območnih štabih TO Domžale, Vrhnika, Ljubljana in Grosuplje prevzeli dolžnosti:

- 4 komandanti,
- 4 načelniki štabov,
- 4 referenti za organizacijsko – mobilizacijske zadeve in
- 4 pomočniki komandantov za zaledje

Tabela 8: Prikaz popolnitve stalne sestave območnih štabov TO na najpomembnejših položajih

Reorganizacija iz OŠTO v obm. ŠTO	
Najpomembnejši kader v enajstih OŠTO	Najpomembnejši kader v 51., 53., 55. in 57. obm. TŠO
<ul style="list-style-type: none"> ▪ 11 komandantov ▪ 11 načelnikov štabov ▪ 11 org. mob. organov ▪ 11 pomočnikov za zaledje <p>SKUPAJ: 44 oseb na ključnih dolžnostih</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 4 poveljniki ▪ 4 namestniki poveljnika ▪ 4 org. mob. organov ▪ 4 pomočniki za zaledje <p>SKUPAJ: 16 oseb na ključnih dolžnostih</p>
44-16=28 nezadovoljnih ljudi, prepričanih, da bi morali imeti višje položaje	

Te kadrovske menjave in zaupanje novim odgovornim poveljnikom in njihovim najbližjim sodelavcem je ustvarilo veliko nezadovoljstvo med vsemi drugimi. Predvsem med tistimi, ki so pričakovali postavitve na najpomembnejše dolžnosti.

To je pomenilo, da je bilo zelo nezadovoljnih:

- 7 nekdanjih komandantov (poveljnikov),
- 7 nekdanjih načelnikov štabov,
- 7 nekdanjih pomočnikov za zaledje,
- 7 nekdanjih referentov za organizacijsko-mobilizacijske zadeve. In seveda preostali.

Od skupnega števila 44 vodilnih oseb, kot jih navajam na omenjenih ključnih dolžnostih, jih je 28 izkazovalo nezadovoljstvo na najrazličnejše načine. Istočasno so se počutili prizadete, ker jim po njihovem prepričanju nismo izkazali pričakovanega zaupanja. Podobna situacija je bila tudi s tistimi, ki so opravljali naloge vodij pisarn, skladiščnikov ipd.

Tabela 9: Primerjava števila zaposlenih ob reorganizaciji v Ljubljani

Novi 51. obm. ŠTO Ljubljana	
Št. sestava MŠTO in OŠTO B, C, M, Š, V do reorganizacije TO	51. obm. ŠTO po reorganizaciji TO
<ul style="list-style-type: none"> 6 komandantov 6 načelnikov štabov 6 org. mob. organov 6 pomočnikov za zaledje 6 vodij pisarn 6 skladiščnikov 7 preostalih dolžnosti SKUPAJ: 44 zaposlenih	<p>14</p> <ul style="list-style-type: none"> samo 14 zaposlenih v stalni sestavi na istem območju odgovornosti, kot je to veljalo za MŠTO pokrajine Ljubljana-mesto in pet OŠTO B, C, M, Š in V. poveljnik, načelnik štaba, operativec, obveščevalec, PKZ idr.

6.1. Najtežje je bilo na območju mesta Ljubljana

Na tem območju so do reorganizacije delovali Mestni štab TO (MŠTO) pokrajine Ljubljana mesto in pet občinskih štabov: OŠTO, Bežigrad, Center, Moste, Šiška in Vič - Rudnik.

Pred reorganizacijo je bilo zaposlenih 44 ljudi v MŠTO, ranga pokrajine I. variante in v petih občinskih štabih TO. Po tej vsiljeni reorganizaciji pa je na tem območju delovalo le 14 ljudi v stalni sestavi. Za vse nas je bilo nerazumljivo dejstvo, da je ta reorganizacija potekala v trenutkih največje napetosti, ko smo zelo resno pričakovali spopad z JLA. Čeprav so vsi prerazporejeni pripadniki TO odšli na višje dolžnosti in imeli tudi višje plače, to ni omajalo njihovega nezadovoljstva. Splošni občutek, ki smo ga dobili takrat in ga imamo še danes, nas prepričuje o tem, da je šlo v teh postopkih reorganizacije za načrtno zmanjševanje bojne pripravljenosti v TO. Kdo je to dopustil in s kakšnimi nameni, je drugo vprašanje.

Tabela 10: Število zaposlenih pripadnikov TO v Ljubljani pred reorganizacijo in po njej

ŠTEVILO ZAPOSLENIH DO REORGANIZACIJE TO V LJUBLJANI:	ŠT. ZAPOSLENIH	STANJE PO REORGANIZACIJI TO, 25. MAJA 1991	ŠTEVILO ZAPOSLENIH PO REORGANIZACIJI
MŠTO Ljubljana	14	51. območni ŠTO	14
OŠTO Bežigrad	6	/	/
OŠTO Center	6	/	/
OŠTO Moste	5	/	/
OŠTO Šiška	7	/	/
OŠTO Vič - Rudnik	6	/	/
Skupaj 6 ŠTO	44		14

Še danes nam je nerazumljivo, da so nekateri nadrejeni organi iz RŠTO, med katerimi je bil v ospredju namestnik načelnika RŠTO Danijel Kuzma, zahtevali takojšnjo intenzivno izpeljavo reorganizacije prav v Ljubljani. Stalno so navajali dejstva, kot da so reorganizacijo izpeljali povsod v Sloveniji, le v tej pokrajini ne. Reorganizacija je prinesla neštete težave in mnoge pomanjkljivosti. Po vojni se je ugotavljalo, da pravzaprav v nobeni pokrajini niso izvedli zahtevane reorganizacije. Za to ni bilo dovolj časa, prehitela nas je vojna.

Že samo dejstvo, da je Območni štab TO Ljubljana, ki je deloval na najpomembnejšem območju v Sloveniji, po teh spremembah razvijal 63 enot, ki jih je bilo zelo težko nadzorovati in voditi iz enega poveljstva s tako malo ljudi, je dovolj zgovoren dokaz, da so bile razmere za delo nevzdržne.

Nismo imeli dovolj sredstev zvez, ustrezne oborožitve, osnovne vojaške opreme, ne marsičesa, kar bi potrebovali. Vseh načrtovanih nalog na svojem območju odgovornosti preprosto v 51. območnem ŠTO niso mogli obvladati s 14-članskim štabom, zato je neke njihove pomembnejše naloge prevzel 5. PŠTO.

7. Ustanovitev območnih štabov – sklepna dinamika

Predloge za postavitve poveljnikov v območne ŠTO smo 17. maja 1991⁷ uresničili z ustrežno odredbo. Naslednji dan smo v RŠTO poslali predloge za postavitve pripadnikov stalne sestave v območni štabe TO in za

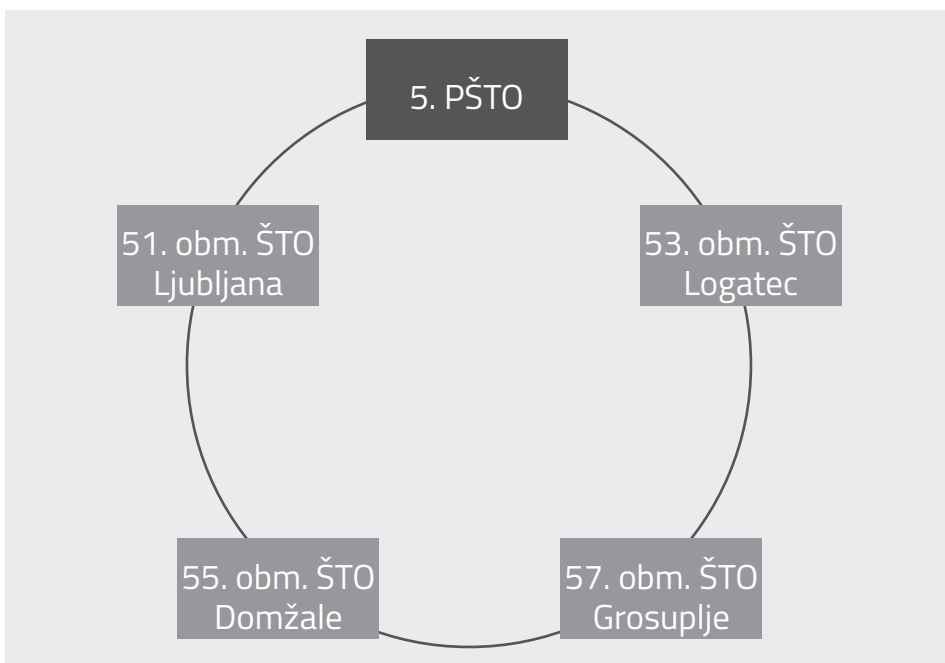
⁷ Boris Bolfek: Vojaška obramba Slovenije 1990–1991, Muzej Slovenske vojske (2011, str. 89).

prerazporeditev nekaterih v PŠTO. V pričakovanju, da bo nadrejeni štab odobril kadrovske spremembe, smo nadaljevali reorganizacijo skladno z načrtovanimi usmeritvami.

Za tem je steklo delo v štabih. Delo se je začelo po tem zaporedju:

- 51. območnem ŠTO (Ljubljana) in 53. območnem ŠTO (Vrhnika, Logatec), 28. maja 1991,
- 55. območnem ŠTO (Domžale, Kamnik) in 57. območnem ŠTO (Grosuplje, Litija) sta začela delo dan pozneje, 29. maja 1991.

Tabela 11: Organigram štabov TO v Ljubljanski pokrajini

Temelj za delovanje območnih ŠTO so bili odredbe o njihovi ustanovitvi, postavitve za poveljnike, predlogi za postavitvev pripadnikov mirnodobne sestave, odredba poveljnika PŠTO od 28. maja 1991 o načinu in postopkih prenosa osnovne vojaške opreme, oborožitve, drugih osnovnih sredstev, drobnega inventarja in nepremičnin iz OŠTO v območne štabe. Zaradi zastojev in potrebe po hitrejšem oblikovanju območnih štabov so z dodatnim ukazom poveljnika TO Ljubljanske pokrajine (5. PŠTO) majorja Mihe Butare⁸ 4. junija 1991 podrejeni dobili natančno konkretizirane naloge z opredeljenimi roki za izvedbo.

8 Miha Butara je bil v času vojne podpolkovnik, poveljnik TO Ljubljanske pokrajine, pred tem namestnik načelnika MSNZ Republike Slovenije – 1990 in načelnik MSNZ pokrajine Ljubljana mesto. Do takrat je bil pomočnik komandanta MŠTO Ljubljana za domovinske zadeve in pred tem dolgoletni načelnik obveščevalne službe v MŠTO Ljubljana.

Vsemu temu v tem obdobju lahko dodamo izvedene nepričakovane in povsem neustrezne ukrepe RSLO in RŠTO, s katerimi so brez naše vednosti in našega sodelovanja:

- spremenili šifre velikega števila naših vojaških enot TO;
- spremenili veliko mobilizacijskih zbirališč enot TO;
- brez naše vednosti izvedli pomladitev enot TO;
- dovolili odvzem motornih vozil, kombijev, brez naše vednosti iz naših enot za protispecialno delovanje in omogočili njihovo namestitve v sestavo 30. razvojne skupine.

Posebno poglavje je 8. junija 1991 sprejeta odločitev za umik živih blokad⁹ z območja vojašnic v Ljubljani in na Vrhniki ter na poti med Vrhniko in Ljubljano na zahtevo civilnih oblasti v mestu Ljubljani in Republiške koordinacijske skupine kljub velikemu nasprotovanju poveljnika TO Ljubljanske pokrajine in večine članov podkoordinacijske skupine. Vodja podkoordinacijske skupine višji inšpektor Marjan Starc je v podporo tej rešitvi zagotavljal uspešno izvedbo blokade na smeri med Vrhniko in Ljubljano in drugod z zaustavitvijo živega prometa kadar koli čez dan.

Tabela 12: Pomembnejši dogodki v juniju 1991

Dinamika dogodkov
<ul style="list-style-type: none">
▪ 8. 6. 1991 Odločitev delovne skupine Republiške koordinacijske skupine, da se na območju Ljubljane umaknejo žive blokade, težka gradbena mehanizacija idr.
▪ Maj-Junij 1991 Postavljanje in umikanje blokad na relaciji Ljubljana-Vrhnika ob vžiganju tankov na Vrhniki (Slapar, Janša).
▪ 25. 6. 1991 A. Lovšin je prenesel ukaz ministra za obrambo Janeza Janše, s katerim je ukazal, da TO, SEM, Milica in VIS umaknejo vse opazovalno-izvidniške točke z območja vrhniške vojašnice. Naloga naj bi bila le v domeni VOMO.
▪ 25. 6. 1991 V. d. načelnika RŠTO pk. Janez Slapar je odločil, da na dan razglasitve države Slovenije iz enot odpusti 25% ljudstva. Tega v Ljubljani nismo naredili.
▪ 26. 6. 1991 Pohod sil 13. reškega korpusa JLA v Sloveniji (Ilirska Bistrica-Sežana-Lazaret) in 14. ljubljanskega korpusa (Vrtojba-Rožna dolina)
▪ 26. 6. 1991 Poveljnik ppk. Miha Butara je zahteval dodaten vpoklic podrejenih enot TO zaradi učinkovitejše zaščite razglasitve Republike Slovenije.
▪ 26. 6. 1991 V. d. načelnika RŠTO pk. Janez Slapar ga je obdolžil, kot tudi pripadnike 5. PŠTO, da so preveč agresivni in da želijo povzročiti vojno z Jugoslavijo.

9 Miro Sobočan in Miha Butara: »Segmenti iz delovanja ljubljanske TO v letu 1991«, str. 6.

Do zdaj še nihče ni odpiral teh vprašanj v iskanju nespametnih odločitev odgovornih, ki bi lahko pomenile pravo katastrofo za našo obrambo. Nekateri poznavalci takratnih razmer te odločitve povezujejo s stavko milice, ki se je napovedovala, in z njihovo oceno možnosti, da bi ljubljanski teritorialci podprli miličnike v odnosu do zaostrenih postopkov z vlado. Ta ocena je bila neumestna in zelo škodljiva za vsa poznejša delovanja in postopke. Svojo pot je ubrala med ljudmi, ki so videli težave in strahove tam, kjer za to ni bilo prav nobenih razlogov.

Z velikanskimi napori vseh pripadnikov ljubljanske TO smo ustvarili temelje za učinkovito delovanje območnih ŠTO. Postopoma, a zanesljivo so bile znotraj danih možnosti uvedene spremembe, ki so pomenile ustvarjanje dobrih okoliščin za poznejše kakovostnejše vodenje in poveljevanje, boljšo mobilizacijsko pripravljenost, boljšo zaledno in varnostno zagotovitev ter druge elemente delovanja.

V zelo kratkem času je bilo narejeno veliko koristnega dela. V polni fazi utrjevanja organiziranosti in delovanja novih območnih štabov, ki še niso zaživel s polno močjo, smo doživeli napad JLA na Slovenijo. Začela se je junijsko-julijska vojna. Zaradi izjemnih ljudi, pripadnikov stalne in rezervne sestave, smo svojo nalogo opravili veliko bolje, kot pa so nam to v času po vojni hoteli priznati nadrejeni. Bojne akcije v Trzinu, zasedba centra za elektronsko delovanje na Rožnik, blokada vojašnic JLA, reševanje zapletov v Borovnici, zasedba centra zvez na Prulah, napad na Ljubljanski vrh, blokada tankovske kolone na Logaškem klancu in druge akcije potrjujejo dokazljivo uspešnost in učinkovitost delovanja TO Ljubljanske pokrajine.

7.1. Sklep

Reorganizacija TO v Ljubljanski pokrajini je potekala v zelo napetih in zahtevnih razmerah. Postopoma smo konsolidirali delovanje novega 5. PŠTO, krepili njegovo vlogo in kadrovske sestavo ter se ob množici novih nalog spoprijemali z zelo zahtevnim programom dela, s katerim smo utrjevali takratno organiziranost, krepili bojno pripravljenost in izvajali urjenje podrejenih enot in štabov. Najzahtevnejše so bile naloge, namenjene enotam za intervencijo. Te so bile od septembra 1990 v stalni, 24-urni pripravljenosti za takojšnje ukrepanje in preventivno bojno delovanje. Opremljene so bile s popolno vojaško opremo, osebno oborožitvijo in ostrim strelivom.

Pripadniki naše TO so bili v vsem tem času urjeni in dodatno usposobljeni za delovanje v najzahtevnejših vojnih razmerah. To nalogo so v junijsko-julijski

vojni opravili z odliko, kljub težavam, ki so jih povzročale velike zagate ob reorganizaciji s poznim uveljavljanjem delovanja novih območnih štabov TO. Pri tem je oblikovanje

51. območnega štaba TO Ljubljana predstavljalo še prav posebno težavo, kar smo ocenili za načrtno zbijanje bojne pripravljenosti. Ta ocena je zelo ostra, a ima podlago v zapisanih obrazložitvah.

8. Viri in literatura

- Miro Sobočan in Miha Butara, 1992: »Segmenti iz delovanja ljubljanske TO v letu 1991 (Vojna 1991)«.
- Butara, Miha, 12. 9. 2000. Ljubljana v maju 1990.
- Bolfek, Boris, 2011. Teritorialna obramba Socialistične republike Slovenije. V: Vojaška obramba Slovenije 1990-1991. Ljubljana: Defensor.
- Butara, Miha, 2008. Reorganizacija TO ljubljanske pokrajine. Osebni arhiv in arhiv 5. PŠTO.
- Premk, Martin, 2011. Ljubljanska pokrajina TO. V: Vojaška obramba Slovenije 1990–1991. Ljubljana: Defensor.
- Bolfek, Boris, in Brodnik, Ana, 2011. Vodenje oboroženih sil. V: Vojaška obramba Slovenije 1990–1991. Ljubljana: Defensor.